

ISSN (Online) 2560-4708

145 година од рођења Косте Милетића 1874-2019

ВАЗДУХОПЛОВНИ

Издаје: Удружење пензионисаних војних летача
и падобранаца Србије. ЗЕМУН, Штросмајерова број 1

www.udruzenjepvlps.org

БИЛТЕН

Број 93, септембар 2019. године

75 ГОДИНА ОПЕРАЦИЈЕ ХАЛИЈАРД

Сдесна: председник Александар Вучић, амбасадор САД Кајл Скот,
Златомир Грујић и генерал САД Кирк Смит

Седамдесет пета годишњица највеће операције спасавања оборених америчких и савезничких ваздухопловаца икада, познатије као операција „Халијард“, обележена је 15. септембра у селу Прањани, код Горњег Милановца.

Присутствовали су председник Србије Александар Вучић, председница Скупштине Србије Маја Гојковић, амерички амбасадор Кајл Скот, министри, представници РВ САД и потомци неколико спашених америчких ваздухопловаца који су допутовали у прву посету Србији како би се упознали са потомцима породица које су спасиле њихове очеве.

Након полагања венаца присутнима су се обратили председник Фондације „Халијард“ Џон Капело, пуковник у пензији Златомир Грујић, командант Команде специјалних операција за Европу Кирк Смит, амбасадор Кајл Скот и председник Александар Вучић.

Операција Халијард је била највећа операција спасавања оборених америчких и савезничких ваздухопловаца. Организована је од августа до децембра 1944. Више од 500 ваздухопловаца је евакуисано из Прањана, захваљујући несвобичној операцији српског народа, који се бринуо о ваздухопловцима, и изградио писту како би омогућио њихово спасавање.

Председник Србије Александар Вучић полаже венац
на споменик у Прањанима

ОБЕЛЕЖЕН 30. СЕПТЕМБАР ДАН РОДА АРЈ ЗА ПВД

Свечана бина у касарни Бањица - Београд, 30. септембар 2019. године,
говори командант РВ и ПВО генерал Жарковић Душко

Дан рода АРЈ за ПВД свечано је обележен 30. септембра у касарни „Бањица“ у Београду. Свечаности су присуствовали командант РВ и ПВО генерал-мајор Душко Жарковић, представници МО и ГШ Војске Србије, породице погинулих припадника, пензионисани припадници рода, претходни команданти и бројни гости.

У оквиру свечаности, породицама погинулих припадника, рањеним и бившим припадницима рода уручене су војне споменице поводом 20. годишњице од НАТО агресије, а најбољим појединцима додељене су стимулативне мере.

Након свечаног строја и дефилеа јединица положени су венци на спомен-обележје погинулих припадницима 250. ракетне бригаде за противваздухопловна дејства.

Дан рода артиљеријско-ракетних јединица за противваздухопловна дејства обележава се у знак сећања на 30. септембар 1915. године, када је редов артиљеријског пука „Танаско Рајић“, Радоје Рака Љутовац, бранећи Крагујевац од напада из ваздуха, са положаја на Метином брду модификованим пољским топом оборио непријатељски аероплан, првим испалењем гранатом.

Свечани строј поводом 30. септембра Дана рода АРЈ за ПВД
смотру врши командант РВ и ПВО генерал Жарковић Душко

ВЕЖБА ТРАГАЊА И СПАСАВАЊА „SAREX 38-19“

Вежба трагања за ваздухопловом и спасавања лица „SAREX 38-19“ у организацији Директората цивилног ваздухопловства РС изведена је на аеродрому “Никола Тесла” у Београду и на аеродрому у Вршцу 18. септембра.

Циљ вежбе је био увид у припремљеност и техничку оспособљеност ангажованих учесника у систему за пружање услуга трагања за ваздухопловом и спасавања лица у цивилном ваздухопловству Републике Србије.

Приказане процедуре и поступци у случају удеса мањег ваздухоплова у зони аеродрома, удеса мањег ваздухоплова на неприступачном терену и евакуација параглајдеристе са дрвета на неприступачном терену. Након тога уследио је технички збор на којем је приказана спасилачка опрема учесника вежбе.

Према речима потпуковника Зорана Ненадовића из Управе за оперативне послове ГШ ВС, који је био у штабу и организацији вежбе, „SAREX 38-19“ је најкомплекснија активност тог типа у 2019. години у којој су Министарство одбране и Војска Србије имали значајну улогу.

Хеликоптер Ми-17

На овој вежби учествовали смо са хеликоптерским јединицама из састава РВ и ПВО, медицинским тимом са ВМА и тимом за трагање и спасавање, односно спасилачким тимом из Специјалне бригаде. Све активности су изведене безбедно, сигурно и по плану - рекао је потпуковник Ненадовић.

Како је истакао мајор Драган Марјановић из 890. мешовите хеликоптерске ескадриле, велико је искуство учествовати на вежби оваквог типа, нарочито због сарадње са осталим службама које су учествовале на вежби. Учествовали су хеликоптери Ми-17 и Х-145М.

На вежби су учествовали и МОи ВС, МУП, Министарство здравља, КЈ Србије и Црне Горе СМАТСА д.о.о. Београд, Црвени крст Србије, Горска служба спасавања.

Приказу су присуствовали заменик команданта РВ и ПВО бригадни генерал Жељко Билић, помоћник министра унутрашњих послова и начелник Сектора за ванредне ситуације Предраг Марић и представници Града Вршца и институција ангажованих на вежби.

У првом плану нови хеликоптер Х-145

ВАЗДУХОПЛОВНА ХРОНОЛОГИЈА

- **1. октобра 1917. године**, потпуковник извиђач Петар Мирковић је постављен за вршиоца дужности команданта српске Аеропланске ескадре, уместо оболелог Косте Милетића, и на тој дужности је остао до преласка у Нови Сад после пробоја Солунског фронта.

- **1. октобра 1949. године**, формиран је Факултет авијације, касније КША, односно Командно-штабна школа РВ и ПВО. Истог датума је формирана и ВТВА у Жаркову.

- **4. октобра 1944. године**, погинуо је мајор-пилот Ратко Јовановић из Прве ескадриле НОВЈ на борбеном задатку код Маглаја.

- **11. октобра 1912. године**, на седници Министарског савета комисији за набавку авиона стављен је на располагање кредит од 500000 динара у злату за куповину авиона, ваздухопловне опреме и исплату унајмљених страних пилота.

- **12. октобра 1927. године**, Индустија аеропланских мотора А.Д. у Раковици, код Београда, која је била мешовито француско-југословенско предузеће, добила је дозволу за рад.

- **12. октобра 1944. године**, Друга ескадрила НОВЈ је прелетела са аеродрома Бенина у Либији на аеродром Кане у Италији, одакле је 13. октобра извршила први борбени задатак над територијом Југославије.

- **12. октобра 1986. године**, свечано је отворен аеродром у Нишу.

- **13. октобра 1923. године**, у Новом Саду је основана фабрика ваздухоплова Икарус.

- **14. октобра 1943. године**, у Ливну је формирана Прва Ваздухопловна база НОВЈ.

- **16. октобра 1939. године**, у Сремској Митровици је основана фабрика авиона Албатрос.

- **17. октобра 1909. године**, др Владимир Алексић је извео у Панчеву први лет једрилицом властите конструкције уз помоћ гумене затеге.

- **19. октобра 1964. године**, на Авали се срушио совјетски путнички авион Ил-18.

- **20. октобра 1983. године**, полетео је прототип ојачаног авиона Орао у верзији ловца-бомбардера.

- **22. октобра 1921. године**, у Београду је основан Српски аеро-клуб. Клуб је основало 15 пилота са Солунског фронта. За почасног председника је изабран др Арчибалд Рајс, за председника Матија Хођера, за секретара Сава Микић.

- **22. октобра 1946. године**, полетео је прототип Икарусовог авиона Аеро 2Б-првог прототипа израђеног у послератној Југославији.

- **25. октобра 1916. године**, у току пробоја Солунског фронта бомбардовани су објекти у дубини бугарске територије.

- **25. октобра 1952. године**, полетео је први југословенски млазни авион 451М, чији је конструктор био Драгољуб Бешлин.

- **29. октобра 1945. године**, формиран је Штаб Ратног ваздухопловства ЈА са седиштем у Земуну.

- **31. октобра 1917. године**, Бугари су у Нишкој тврђави стрелили наредника-пилота Сенишу Стефановића.

- **31. октобра 1974. године**, полетео је први прототип југословенског авиона Орао. За командама је био пилота ВОЦ-а, мајор Владислав Славујевић.

КОРЕНИ СРПСКЕ ПРОТИВВАЗДУХОПЛОВНЕ ОДБРАНЕ

У Први светски рат српско ваздухопловство, формирано 24. децембра 1912. године, ушло је без формацијских снага за противваздухопловну одбрану. О том значајном аспект у ваздушног ратовања искуства су била веома скромна али је ратна пракса указивала на потребу да се и на том плану предузму одређене мере. Колико је то питање разматрано у Ваздухопловној команди или Инжињеријско-техничком одељењу министарства војног или команди артиљерије, не зна се. Но, врло брзо је то питање дошло на дневни ред.

На почетку рата Аустроугарско ваздухопловство било је бројније и надмоћније, па су непријатељски аероплани свакодневно надлетали српске јединице и задирали дубоко у позадину. Истовремено српски војници отварају су насумице ватру из стрељачког наоружања, која није давала никаквих резултата, него је само узалуд трошена драгоцену муницију. Да би се спречила таква појава, командант Треће армије издао је 29. августа 1914. године наредбу која гласи:

„- У последње време учестала су гађања на непријатељске аероплане без икаквог реда и разлога, тако да непријатељски аероплан гађају појединци или поједине групе без икаквог реда и надзора старешинског и онда када је непријатељски аероплан толико високо и толико удаљен да је апсолутно за свакога јасно да је ово гађање бесциљно. На овај начин троши се велика количина муниције узалуд. Ово гађање претвара се на тај начин у лично задовољство појединаца, који не узимају у обзир да се у близини налазе друге трупе, код којих појединци, због несмотреног гађања ових, могу бити рањени или убијени. Поједине команде утрошиле су невероватну количину муниције, гађајући бесциљно непријатељски аероплан.

Најбољи пример може за ово послужити Прво балонско одељење, које је рапортом бр. 66 од 15 тек. мес. требало пет сандука пешадијске муниције, да би извршило попуно муниције, која је утрошена на гађање непријатељских аероплана у Ваљеву и Брезјаку.

Да се и у будуће бесциљно муниција не би трошила, наређујем:

а) да гађање на аероплан треба вршити само у оним случајевима када командант или командир дотичне јединице у чијој близини лети аероплан оцени да је корисно извршити гађање на аероплан, и тада ће се оно извршити под његовом командом, и

б) да сваког који буде гађање вршио бесциљно на аероплан, и тиме узалудно трошио муницију, дотични старешина оптужи за упропаштавање муниције, за дело из чл 114 војно-

казненог законика. Командант ће настојати да се ова моја наредба достави свим командама и установама и да све по истој поступају.“

У току 1915. године стање је било измењено набоље, јер смо временом добили батерије противавионске артиљерије и аероплане наоружане митраљезима и опремљене за бацање бомби. Тада су учињени конкретни кораци на изградњу ПВО, пре свега под утицајем француске ескадриле и применом искустава које су они већ имали. Формиране су противавионске артиље-

ријске батерије и уведени су аероплани наоружани митраљезима за борбу у ваздуху.

Српска ПАО имала је маја 1915. године два ПА вода са по два ПА топа у Београду. Од њих је наредбом Врховне команде од 24. августа 1915. године формирана ПА батарија са седиштем у Раљи. ПА водови постојали су и у Прахову и Крагујевцу, а једна од београдских ПА водова је премештен пред јесењу офанзиву немачких снага у Пожаревац. Српски противавионци су обирили или оштетили неколико непријатељских авиона.

У Крагујевцу је, због значаја који је имао и установа које су се ту налазиле, формирана противавионска одбрана. Домаћи стручњаци из крагујевачког Војнотехничког завода пре правили два брзометна топа „Круп“ модел 1903. од 75 милиметара, од којих је основан противавионски вод, а касније и батерија, под називом Прва допунска противавионска батерија у артиљеријском пуку „Танаско Рајић“.

Из једног од тих модификованих топова, 30. септембра 1915. године, редов Радоје-Рака Љутовац из артиљеријског пука „Танаско Рајић“ оборио је првом гранатом немачки авион типа „Румплер Ц1“ који је бомбардовао Крагујевац.

Аустријски и немачки авиони су често надлетали Крагујевац и бацали бомбе. Са једног аустроугарског аеродрома близу Вршца 30. септембра 1915. године полетело је према Крагујевцу седам немачких авиона, шест двомотоних троседа АЕГ и један двосед "Rumpler" и на Крагујевац су бацили 45 авионских бомби. Дејством српске противавионске артиљерије оборен је један авион који је пао у центар града. Иначе тог дана немачки авиони бомбардовали су Београд, Пожаревац, Лапово и Крагујевац.

У знак захвалности српски противавионцима и нареднику Радоју Раки Љутовцу на Метином брду у Крагујевцу подигнут је споменик.

На Солунском фронту српско ваздухопловство је добило све елементе модерне организације, па и јединице противваздухопловне одбране.

Златомир Грујић

НАЈБРЖИ ХЕЛИКОПТЕР ЛЕТИ 600 км/х

Русија је развила технологију захваљујући којој ће борбени хеликоптери моћи да лете брзином од 600 километра на сат, што је много брже од америчких пилотажа.

Компанија "Камов" која је део холдинга "Хеликоптери Русије", већ је патентирала ту технологију, а већ је обелоданио главни конструктор предузећа Сергеј Михајев током недавно одржаног Међународног авијационо-космичког салона "МАКС 2019" у Жуковском недалеко од Москве.

Према његовим речима, перспективни пилоти који се производе америчке компаније "Боинг" и "Сикорски" још нису достигли такве показатеље - амерички хеликоптери који су у развоју летеће брзином од 480 до 550 километара на сат. Будући да "Камов" има све компетенције за стварање таквих врста летелица, руско војно експерти кажу да се њиховим изјавама може веровати. Објашњавају да да многе компаније раде на стварању хеликоптера који развијају велике брзине.

Извор: sputniknews.com, 11. септембар 2019. године.

УДАРНИ ДРОН „ОХОТНИК“ ИЗВЕО ПРВИ ЗАЈЕДНИЧКИ ЛЕТ СА АВИОНОМ СУ-57

Најновија руска тешка ударна беспилотна летелица „Охотник“ извела је први заједнички лет с борбеним авионом пете генерације Су-57. Према саопштењу Министарства одбране Руске Федерације, лет је трајао више од пола сата, те да се одвијао у оквиру програма тестирања. Лет је изведен "у аутоматизованом режиму, у потпуној конфигурацији са приступом зони дежурства".

Како се наводи, разрађује се интеракција између беспилотне летелице и авиона Су-57, како би се проширило радарско поље авиона и омогућило му да гађа непријатељске циљеве не улазећи у зону противваздушне одбране.

"Охотник" је намењен да буде прва тешка беспилотна летелица са офанзивном наменом. Израђен је по шеми „летећег крила“ уз употребу посебних материјала и облога који га чине практично невидљивим за радаре. Опремљен је мотором серије АЛ-31, који се користи и на ловцима Су-27, као и опремом која омогућава оптичко, електронско, радио и друго извиђање.

Такође, на крилима беспилотне летелице нема карактеристичних носача за оружје јер су убојна средства смештена унутар трупа. Извор: 27.09.2019.год. vostok.rs

ИРАН ПРЕДСТАВИО НОВО НАОРУЖАЊЕ

Иран је представио на паради балистичку ракету „Хоремшехр“ са новом бојевом главом, као и друге ракетне системе, пренела је агенција Фарс.

Ракета „Хоремшехр“ може да погађа циљеве на растојању од 2.000 километара, те да носи бојеве главе тежине до 1.800 килограма.

У Техерану је одржана војна парада у част годишњице Иранско-ирачког рата (1980—1988. године). На њој су представљени савремени модели иранске војне технике, укључујући самоходно артиљеријско оружје „Хаел“ и противваздушни ракетни систем „Бавар 373“. Извор: 23.09.2019.године, vostok.rs

ХЕЛИКОПТЕРИ У СВЕТУ

- **Руска војска добија 423 нова напредна хеликоптера до 2027. године.** Према речима министра одбране Шојгуа, за Радио Слободна Европа, оружане снаге Руске федерације одбиле су до сада 112 хеликоптера, укључујући и 58 која су добијени унапред. Према његовим речима на списку се налази и 96 борбених хеликоптера Ми-28НМ. Извор: Бета, 22.09.2019. године.

- **БиХ покренула набавку два вишенаменска хеликоптера из САД.** Оружане снаге Босне и Херцеговине (БиХ) покренуле су процес набавке два вишенаменска половна модернизована хеликоптера "Хју II" америчке фирме "Бел" али ће и теко број оперативних хеликоптера у тој држави бити повећан на четири. ОС БиХ формално располажу са 12 хеликоптера Ми-8, 13 хеликоптера Хју и 13 Газела који су застарели. Извор: Бета, 26.09.2019. године.

- **Удес војног хеликоптера у САД један мртав, троје повређених.** Једна особа је погинула а три су повређене када се срушио војни хеликоптер у војној бази у америчкој држави Луизијани, објавили су војни званичници САД.

Званичници базе Форт Полк саопштили су да се хеликоптер срушио рано изјутра у делуу базе за обуку. У летелици су била четири члана посаде, а узок пада се истражује.

Око 8.000 војника је у бази Форт Полк наоди се на вебсајту. Та база је у централној Луизијани око 240 километара од града Батон Ружа. Извор: Бета, 26.09.2019. године.

ISSN (Online) 2560-4708

Ваздухопловни билтен излази месечно у електронској форми. Намењен је члановима УПВЛПС, ваздухопловним ветеранима и љубитељима ваздухопловства. Уређење и припрема: Златомир Грујић и Милан Ракић.
E-pošta: zlgrujic@gmail.com www.udruzenjevlps.org